

Interview met Hugo Gastkemper en Gert Dekker (deel 1)

Besparing door focus op effectiviteit van maatregelen heeft hoogste prioriteit

Hugo Gastkemper (Stichting RIONED)

De resultaten van de Benchmark Rioleringszorg 2010 en de voorgenomen doelmatigheidsverbetering in de afvalwaterketen zijn de aanleiding voor een interview met Hugo Gastkemper (Stichting RIONED) en Gert Dekker (Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)), de twee hoofdpersonen van beide projecten. Interessante vraag daarbij is in hoeverre deze beide projecten elkaar kunnen versterken en waar de komende jaren de prioriteiten liggen. Het verhogen van de kosteneffectiviteit van de investeringen in de gehele afvalwaterketen is de sleutel om de voorgenomen besparingen daadwerkelijk te realiseren. De cruciale vraag is natuurlijk hoe de kosteneffectiviteit verder kan worden verhoogd. Het gesprek begint met de recent gepubliceerde resultaten uit de benchmark.

Gert Dekker (VNG)

Hoe staat de rioleringssector er nu voor?

Gastkemper: “Uit de benchmark komt duidelijk naar voren dat de gemeentelijke riolering op orde is. Er is geen achterstallig onderhoud en er wordt voldaan aan de eisen die worden gesteld vanuit de volksgezondheid en het milieu. Er zijn natuurlijk wel punten die extra aandacht vragen. Het belangrijkste onderwerp hierbij is het verschil in kosten per gemeente en per regio.”

Hoe kunnen deze verschillen worden verklaard?

Gastkemper: “Er zijn diverse relevante factoren die uit de benchmark naar voren komen. Er zijn objectief meetbare verschillen in bebouwingsdichtheid en we moeten rekening houden met de ouderdom van het stelsel, gemeentegrootte en bodemgesteld-

heid. Andere relevante factoren zijn beleid-afhankelijke verschillen zoals de eisen van het waterschap, de vervangingsstrategie en de wijze van financieren (onder andere kostentoerekening, afschrijvingstermijnen en rentetoerekening). De kapitaallasten van de investeringen bepalen in alle gemeenten in belangrijke mate de hoogte van de rioollasten en ook de verschillen tussen gemeenten.”

Dekker: “Als we willen werken aan verbetering van de doelmatigheid is het van belang de aandacht vooral te richten op de investeringen en de kapitaallasten die daarmee samenhangen.”

Aan welke aspecten moeten we dan denken?

Gastkemper: “In essentie zijn er drie onderwerpen die bepalend zijn voor de hoog-

te van de kapitaallasten. Het gaat om de hoogte van de vervangingsinvesteringen en verbeteringsmaatregelen en de boekhoudkundige wijze van afschrijven en rentetoerekening. Elk van deze onderwerpen heeft een eigen problematiek die specifieke aandacht vraagt. Bij de vervanging van oude riolen is het zeer belangrijk om in de buurt te komen van de optimale levensduur. Dat wil zeggen niet te vroeg, maar ook niet te laat vervangen. Dat vraagt een goed doordenken van de redenen van vervanging en een nauwkeurige analyse van gegevens uit inspectie en andere bronnen (assetmanagement).”

Dekker: “Als je als gemeente in staat bent om een riool een wegcyclus later te vervangen door de toepassing van sleufleuze reparatie of renovatietechnieken (onder andere relining), dan heeft dat een enorme

doorwerking op de hoogte van de rioolheffing. De benchmark maakt inzichtelijk wat de technische levensduur is bij vergelijkbare gemeenten. Gemeenten kunnen hier veel van elkaar leren en zo zichzelf verder verbeteren.”

Gastkemper: “Bij verbeteringsmaatregelen kan flink worden bespaard als we in staat zijn de kosteneffectiviteit van maatregelen te verbeteren. Dat wil zeggen hetzelfde resultaat voor de burger voor minder geld. Wie wil dat nu niet?”

Kom je hiermee niet op het raakvlak met het beleid van het waterschap?

Gastkemper: “Uit de benchmark is gebleken dat er aanzienlijke verschillen zijn in de omvang van de verbeteringsinvesteringen door gemeenten per waterschap. Hier ligt dus een belangrijk verbeterpunt. Tot

nu toe dicteerde het waterschap veelal de eisen en de gemeente probeerde daar zo goed mogelijk aan te voldoen. In de nieuwe aanpak zullen gemeente en waterschap veel kritischer moeten omgaan met de kosten-effectiviteit van verbeteringsmaatregelen in de gehele afvalwaterketen en ook met maatregelen ter voorkoming van wateroverlast. Dit vraagt een ingrijpende omslag in denken. Het is hierbij essentieel dat het ambitieniveau en de bijbehorende verbeteringsmaatregelen met een goed door-dachte, lokale aanpak gezamenlijk worden vastgelegd.”

Dekker: “Voor gemeenten is het cruciaal dat beslissingen over rioolvervanging of verbetermaatregelen, om eventuele schade door hevige regenval te beperken in nauwe samenhang met beslissingen over het beheer en de inrichting van de openbare ruimte, worden genomen. Daar zit het grote financiële voordeel. Gemeenten kunnen dat - nog meer dan nu het geval is - optimaal benutten om tot de laagste maatschappelijke kosten te komen.”

En wat is het belang van de afschrijvingstermijn?

Gastkemper: “Uit de benchmark is ook naar voren gekomen dat er grote verschillen zijn in de door gemeenten gehanteerde afschrijvingstermijnen en rentetoerekeningen. Stichting RIONED wijst alle betrokkenen bij de gemeentelijke financiën er op dat afschrijven in maximaal twintig jaar op de langere termijn tot een veel lagere rioolheffing leidt.”

Dekker: “Gemeenten zijn en blijven vrij om hier eigen keuzes te maken. Het is daarbij wel nodig dat de consequenties van de gemaakte keuzes voor de korte en lange termijn duidelijk in beeld zijn. Een lange afschrijvingstermijn met rentetoerekening lijkt op de korte termijn gunstig, maar op de lange termijn rijzen de rentekosten de pan uit. De VNG komt binnenkort met een publicatie hierover met als doel de feiten hierover op een rij te zetten, zodat gemeenten beter onderbouwde keuzes kunnen maken.”

Welke conclusies kunnen we hieruit trekken voor de nieuwe aanpak van de

afvalwaterketen?

Dekker: “De aanpak voor de afvalwaterketen kent feitelijk drie elementen. In de eerste plaats is het belangrijk om een aantal systeemfouten in de huidige wetgeving aan te pakken. Hierbij staat centraal dat bij de meest doelmatige aanpak bepalen en betalen in één hand gaan. Nu is het nog zo dat het bepalen in een aantal gevallen bij provincie en waterschap gebeurt, terwijl de gemeente dan de rekening betaalt. Er zijn voorbeelden waarbij ondoelmatigheid in de hand wordt gewerkt. Het gaat hier onder andere om de ontheffingsbevoegdheid van de provincies voor de riolering in het buitengebied, de aansluitverordening en het zeer dogmatisch toepassen van voorschriften in keur en watertoets. In de tweede plaats het verbeteren van de kosteneffectiviteit van de investeringen door het bundelen van kennis en capaciteit op lokaal niveau. Het dilemma is hier dat je enerzijds enige schaal nodig hebt om over voldoende kennis en capaciteit te beschikken, zodat de juiste kosteneffectieve investeringsbeslissingen worden genomen. Anderzijds moet de schaal niet te groot worden, omdat je dan de cruciale relatie gaat verliezen tussen het rioleringsbeheer en het beheer en de inrichting van de openbare ruimte. Ten derde zijn er verschillende activiteiten in het operationele beheer, waarbij de uitvoering op grotere schaal kan worden verricht en worden georganiseerd. Veel gemeenten doen dit al, zonder er bij stil te staan door de uitvoering uit te besteden aan aannemers, reinigingsbedrijven en dergelijke. Daarnaast zijn landelijk steeds meer voorbeelden te noemen van regionale uitvoering van onder andere meten en monitoring (inclusief databeheer), gemalen beheer en sturing/real time control.” ■

In het tweede deel van het interview gaan we dieper in op de vormgeving van de nieuwe samenwerking in de afvalwaterketen en de daarbij benodigde kennisstrategie. Het vervolg is in de volgende editie te lezen.

*) Auteur is zelfstandig adviseur bij Stad & Watervisie.